

לשמוע קול תורה – פסוק השבוע

פרשת שופטים

דבר ה' חי וקיים

"ולא תקים לך מצבה אשר שָׁנָא ה' אֶל־לִהְיֶה" (דברים טז, כב).

הביטוי הקיצוני "אשר שָׁנָא" איננו שכיח כלל בתורה. מה חמור כל כך בבניית מצבה? הרי אנו נוהגים לבנות מצבות על קברי יקירינו אחרי פטירתם?!

במדרש הגדול יש התייחסות לשאלה זו:

"דבר אחר ולא תקים לך מצבה, שומע אני אף על קבר אביו ואמו, תלמוד לומר אשר שָׁנָא. נאמר כאן שָׁנָא ונאמר להלן שָׁנָא, מה להלן בעבודה זרה הכתוב מדבר, אף כאן בעבודה זרה הכתוב מדבר. מלמד שכך היה דרך עובדי עבודה זרה לעשות, ולפי כך אסרה תורה מצבה אפילו היו מתקבצין אצלה לעבוד את ה', כדי שלא להידמות בחקותיהם".

לדברי המדרש הקמת מצבה אסורה משום שכך נהגו עובדי עבודה זרה. אם כך, מדוע לא נאסרה הקרבת קורבנות במזבח? הלוא עובדי עבודה זרה בנו גם מזבחות לעבודת אליליהם?!

נראה שהמדרש אינו עוסק בהידמות חיצונית לחוקות הגויים, אלא בהבדל המהותי שהמצבה משקפת בין עבודת האלילים לעבודת ה'. המצבה היא אבן זיכרון לאלה שהיו ואינם, אלו שכבר אינם פועלים בעולם. עובדי האלילים מכבדים את האל מרחוק, הם בונים לכבודו משכנות ופרדסים – אך אינם נשמעים לקולו. עם ישראל קיבל תורת חיים, והוא מצווה לקיים את מצוותיה. איסור המצבה מופיע לאחר הציווי למנות שופטים ושוטרים שישפטו את העם משפט צדק. לא מצבה דוממת מביאה את קולו של ה', כי אם נביאי ה', ואחריהם חכמי העם והסנהדרין, ושופטי העם ושוטרי המביאים לאומה את דבר ה' הלכה למעשה בחיי היומיום.

מצבה משקפת יציבות, קפיאה במקום. המצבה אשר שָׁנָא ה' היא זו המבטאת סגידה לא-ל בלי כל קשר לדבריו. היציבות הזאת אין לה דבר וחצי דבר עם היהדות, הקב"ה איננו מעוניין שיסגדו לו, אלא שיישמעו לדבריו ויחיו על פיהם.

המצבה היא מעין מוזיאון – מצג דומם של משהו שהיה ועבר מן העולם – ואילו דבר ה' חי וקיים!¹

שאל דוד בוצ'קו

¹ רעיון דומה מובא ברש"ר הירש על הפסוק, עיינו שם.